

WOJSKOWY INSTYTUT HISTORYCZNY
Im. Wandy Wasilewskiej

POLSKI CZYN ZBROJNY W II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Komitet redakcyjny

Witold Biegański, Rudolf Dziubanow (przewodniczący),
Wacław Jurgielewicz, Bogdan Kobuszewski,
Eugeniusz Kozłowski, Tadeusz Peterson

WARSZAWA 1981

WALKI FORMACJI POLSKICH NA ZACHODZIE 1939–1945

Opracowali

Witold Biegański, Wincenty Iwanowski, Edmund Kosiarz,
Włodzimierz T. Kowalski, Eugeniusz Kozłowski,
Jerzy Radomski, Tadeusz Rawski, Andrzej Rzepniewski,
Franciszek Skibiński, Henryk Stańczyk, Zbigniew Świąciokl

Redaktor naukowy
Witold Biegański

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
<i>Część pierwsza</i>	
U BOKU KOALICJI FRANCUSKO-BRYTYJSKIEJ	
(jesień 1939 — wiosna 1940)	
Rozdział I. Działalność wojskowa rządu polskiego we Francji — Witold Biegański	13
1. Sytuacja polityczna i wojskowa w Europie	13
2. Emigracja polska we Francji i uchodźcy wojenni	17
3. Rząd polski we Francji i jego program	21
4. Koncepcje polityczno-strategiczne Naczelnego Wodza	28
5. Pertraktacje wojskowe i umowy polsko-francuskie	31
6. Naczelne władze wojskowe	37
7. Źródła rekrutacji	40
Rozdział II. Rozwój organizacyjny Wojska Polskiego we Francji — Witold Biegański	43
1. Ośrodki formowania i warunki szkoleniowe	43
2. Organizacja szkolnictwa wojskowego	49
3. Formowanie jednostek liniowych	51
4. Organizacja Brygady Strzelców Karpackich w Syrii	58
Rozdział III. Polska Marynarka Wojenna — Edmund Kosiarz	61
1. Zorganizowanie Polskiej Marynarki Wojennej na Zachodzie	61
2. Działania bojowe okrętów polskich	70
Rozdział IV. Jednostki polskie w obronie Norwegii — Witold Biegański (pkt 3 — Edmund Kosiarz)	83
1. Cele agresji niemieckiej w Skandynawii	83
2. Alianci w obronie Norwegii	84
3. Polska Marynarka Wojenna i Handlowa w kampanii norweskiej	90
4. Działania w rejonie Narwiku	101

5. Bitwa o Narwik	103
Rozdział V. Lotnictwo polskie we Francji — Andrzej Rzepniewski	
(pkt 1 — Witold Biegański)	113
1. Organizacja polskiego lotnictwa wojskowego w okresie „dziwnej wojny”	113
2. Działania lotnictwa polskiego w obronie Francji (10 maja — 17 czerwca 1940 r.)	123
Rozdział VI. Polskie formacje wojskowe w obronie Francji — Witold Biegański (pkt 8 — Edmund Kosiarz)	137
1. Ofensywa niemiecka na Zachodzie	137
2. Walki 10 brygady kawalerii pancerniej w Szampanii i Burgundii	143
3. Działania bojowe 1 dywizji grenadierów w Lotaryngii	148
4. Walki 2 dywizji strzelców pieszych w Alzacji i Jurze	158
5. Działania 3 dywizji piechoty i innych oddziałów polskich w Bretanii	168
6. Działania pododdziałów przeciwpancernych w składzie dywizji francuskich	171
7. Ewakuacja do Wielkiej Brytanii	173
8. Działania okrętów i statków polskich	178

Część druga

ODBUDOWA POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH W WIELKIEJ BRYTANII

Rozdział VII. Rząd polski w Wielkiej Brytanii — Włodzimierz T. Kowalski (pkt 1 — Witold Biegański; pkt 3 — Henryk Stańczyk)	189
1. Przegląd sytuacji polityczno-militarnej	189
2. Główne kierunki działalności rządu polskiego w Wielkiej Brytanii	191
3. Próby pozyskania ochotników w Ameryce	196
Rozdział VIII. Odtworzenie Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii. Udział w obronie Wysp Brytyjskich — Tadeusz Rawski (pkt 2 — Zbigniew Świąciecki, pkt 5, 6 — Witold Biegański)	207
1. Wyniki ewakuacji oddziałów polskich z Francji	207
2. Podstawy prawne formowania. Organizacja naczelnych władz wojskowych	211
3. Formowanie 1 Korpusu Polskiego w Szkocji. Oficerskie pociągi pancerne	216
4. W obronie wybrzeża środkowej Szkocji	221
5. Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich w Palestynie, następnie w Egipcie	226
6. Legia Oficerska	230
Rozdział IX. Polskie Siły Powietrzne w obronie Wysp Brytyjskich — Andrzej Rzepniewski	233
1. Organizacja Polskich Sił Powietrznych w Wielkiej Brytanii	233
2. Udział polskich dywizjonów w Bitwie o Anglię (lipiec — październik 1940)	238
3. Rozbudowa Polskich Sił Powietrznych w Wielkiej Brytanii po Bitwie o Anglię (listopad 1940 — czerwiec 1941). Udział pilotów polskich w transporcie samolotów	253
4. Działania Polskich Sił Powietrznych nad Wielką Brytanią i Francją (listopad 1940 — czerwiec 1941)	259
5. Działania polskich dywizjonów bombowych nad Niemcami w pierwszej połowie 1941 r.	268

Rozdział X. Polska Marynarka Wojenna w obronie Wielkiej Brytanii —	
<i>Edmund Kosiarsz</i>	271
1. Rola i zadania floty polskiej	271
2. Działalność bojowa okrętów i statków	277

Część trzecia

POLSKA W SKŁADZIE WIELKIEJ KOALICJI (lato 1941 — wiosna 1943)

Rozdział XI. Działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej — Włodzimierz	
<i>T. Kowalski (pkt 1 — Witold Biegański)</i>	287
1. Ogólny przebieg wojny i ukształtowanie się wielkiej koalicji	287
2. Nawiązanie stosunków polsko-radzieckich i układ z 30 lipca 1941 r.	292
3. Polityczne decyzje w sprawie Armii Polskiej w ZSRR	295
4. Polityka rządu polskiego od połowy 1942 do wiosny 1943 r.	302
Rozdział XII. Armia Polska w ZSRR — Eugeniusz Kozłowski	309
1. Formalnoprawne podstawy tworzenia armii	309
2. Pierwsza faza organizacji (sierpień — grudzień 1941 r.)	315
3. Wizyta gen. Sikorskiego w ZSRR. Rozbudowa Armii Polskiej i jej przesunięcie do republik środkowoeuropejskich	318
4. Pierwsza i druga ewakuacja armii	325
Rozdział XIII. Rozwój organizacyjny jednostek polskich w Wielkiej Bry-	
tanii — Tadeusz Rawski (pkt 3 — Zbigniew Święcicki)	331
1. Wykorzystanie polskich źródeł rekrutacji w ZSRR	331
2. 1 Korpus Polski w Szkocji. Obrona wybrzeża	334
3. Reorganizacja naczelnych władz wojskowych	337
4. Rozwój organizacyjny polskich jednostek wojskowych w Wielkiej Brytanii	346
5. Szkolnictwo wojskowe	353
Rozdział XIV. Armia Polska na Środkowym Wschodzie — Eugeniusz	
Kozłowski (pkt. 1, 4 — Witold Biegański)	357
1. Dowództwo Wojsk Polskich na Środkowym Wschodzie	357
2. Armia Polska na Wschodzie	359
3. Ostatnia podróż gen. Sikorskiego	366
4. Służba kontraktowa oficerów polskich w jednostkach brytyjskich w Afryce	373
Rozdział XV. Działania Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich	
w Cyrenajce — Witold Biegański	376
1. W obronie Tobruku	376
2. Przelamanie pozycji gazalskiej i udział w walkach o Bardię	385
3. Działania Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich w Libii i Egipcie	391
Rozdział XVI. Lotnictwo polskie w ofensywie powietrznej sprzymierzo-	
nych w Europie — Andrzej Rzepniewski	397
1. Organizacja Polskich Sił Powietrznych	397
2. Działania Polskich Sił Powietrznych nad Francją, Belgią, Holandią i Wielką Brytanią	402
3. Polski Zespół Myśliwski w Tunezji	411
4. Udział polskich dywizjonów bombowych w ofensywie powietrznej na Niemcy	413
5. Udział dywizjonów polskich w bitwie o Atlantyk i w działaniach nad morzami północnoeuropejskimi	416

6. Działania Polskiej Eskadry do zadań specjalnych	419
Rozdział XVII. Polska Marynarka Wojenna w decydującej fazie bitwy o Atlantyk (wiosna 1941 — lato 1943) — Edmund Kosiarz	421
1. Rozwój floty polskiej	422
2. Udział okrętów i statków polskich w morskich operacjach aliantów	423
3. Okręty polskie w obronie żeglugi alianckiej	428

Część czwarta

WYSIŁEK ŻOŁNIERSKI A KONCEPCJE POLITYCZNE RZĄDU RP NA EMIGRACJI

Rozdział XVIII. Rząd Stanisława Mikołajczyka. — Włodzimierz T. Kowalski (pkt 1 — Witold Biegański)	437
1. Rozwój sytuacji polityczno-wojskowej	437
2. Osłabienie pozycji międzynarodowej rządu polskiego na emigracji	440
Rozdział XIX. Organizacja i działania wstępne 2 Korpusu Polskiego na froncie włoskim — Wincenty Iwanowski	451
1. Ogólny przebieg działań na froncie włoskim	451
2. Utworzenie 2 Korpusu Polskiego do działań na froncie włoskim	452
3. Przegrupowanie 2 Korpusu Polskiego na front włoski	456
4. Działania nad rzeką Sangro	458
Rozdział XX. Bitwa o Monte Cassino — Witold Biegański	465
1. Przygotowanie do bitwy	465
2. Pierwsze natarcie 2 Korpusu Polskiego	473
3. Zdobycie Monte Cassino	478
4. Walki o przełamanie linii Hitlera. Zdobycie Piedimonte	483
Rozdział XXI. Polskie Siły Powietrzne w okresie przedinwazyjnym — Andrzej Rzepniewski	490
1. Reorganizacja Polskich Sił Powietrznych	490
2. Działania lotnictwa polskiego nad Francją, Belgią i Wyspami Brytyjskimi	493
3. Udział polskich dywizjonów bombowych w ofensywie powietrznej na Niemcy	497
4. Dywizjony polskie w Bitwie o Atlantyk	500
5. Działania polskiej eskadry 1586 do zadań specjalnych	505
Rozdział XXII. Polska Marynarka Wojenna w okresie ofensywy na Morzu Śródziemnym (lato 1943 — wiosna 1944) — Edmund Kosiarz	508
1. Niszczyciele polskie na Atlantyku i morzach północnoeuropejskich	509
2. Działania polskich okrętów wojennych i statków handlowych na Morzu Śródziemnym	513

Część piąta

ŻOŁNIERSKI UDZIAŁ W ZWYCIĘSTWIE (lato 1944 — wiosna 1945)

Rozdział XXIII. Kryzys polityki rządu emigracyjnego — Włodzimierz T. Kowalski (pkt 1 — Witold Biegański)	519
1. Przegląd sytuacji polityczno-wojskowej	519
2. Kryzys krajowej polityki rządu polskiego na emigracji	523
3. Upadek rządu Mikołajczyka	529
4. Utworzenie Rządu Tymczasowego RP. Sprawa polska na konferencji w Jałcie	532

5. Cofnięcie uznania rządowi emigracyjnemu w wyniku powstania Rządu Jedności Narodowej	538
6. Konferencja w Poczdamie	539
Rozdział XXIV. 1 Dywizja Pancerna w Normandii, Bitwa pod Falaise — Franciszek Skibiński	544
1. Operacja desantowa sprzymierzonych w Normandii, Udział polskiej dywizji pancernej	544
2. Bitwa pod Falaise	548
3. Walki o Chambois	553
4. W pościgu operacyjnym	559
Rozdział XXV. Działania zaczepne 2 Korpusu nad Adriatykiem — Wincenty Iwanowski	562
1. Rezultaty bitwy o Rzym. Nowe zadanie 2 Korpusu	562
2. Działania pościgowe 2 Korpusu Polskiego na przedpolach Ankony	565
3. Natarcie na Ankonę	570
4. Walki o przełamanie linii Gotów	576
5. Bitwa nad rzeką Metauro	580
Rozdział XXVI. 2 Korpus Polski w walkach w Apeninie Emiliańskim i w Bitwie o Bolonię (październik 1944 — kwiecień 1945) — Wincenty Iwanowski	586
1. Miejsce 2 Korpusu w działaniach 8 armii brytyjskiej	586
2. Natarcie 2 Korpusu Polskiego w kierunku Forli	588
3. Walki o Faenzę	593
4. Przygotowania do bitwy o Bolonię	597
5. Bitwa o Bolonię. Udział Polaków w wyzwoleniu miasta	602
Rozdział XXVII. 1 samodzielna brygada spadochronowa w operacji „Market-Gorden” — Witold Biegański	611
1. Założenia operacji	611
2. Desant dywizji alianckich. Ogólny przebieg walki	614
3. Walki polskiej 1 samodzielnej brygady spadochronowej w Driel	618
4. Ewakuacja	625
Rozdział XXVIII. Działania bojowe 1 Dywizji Pancernej w Belgii, Holandii i północnych Niemczech — Franciszek Skibiński	631
1. Walki o ujście Skaldy	632
2. Walki o ujście Mozy	637
3. Obrona nad Mozą	642
4. Walki we Fryzji	646
Rozdział XXIX. Polskie Siły Powietrzne w działaniach na kontynencie (czerwiec 1944 — maj 1945) — Andrzej Rzepniewski	654
1. Zmiany organizacyjne w Polskich Siłach Powietrznych	654
2. Działania lotnictwa polskiego na korzyść wojsk sprzymierzonych w zachodniej Europie	656
3. Udział dywizjonów polskich w operacjach powietrznych nad Niemcami	665
4. Udział w zwalczaniu V-1 nad Wyspami Brytyjskimi	670
5. Nad Atlantykiem i morzami północnoeuropejskimi	673
6. Działania lotnictwa polskiego we Włoszech	677
7. Działania polskiej 1586 eskadry specjalnej	679
8. Udział polskich dywizjonów bombowych w zadaniach transportowych w końcowym okresie wojny	686
Rozdział XXX. Polska Marynarka Wojenna w okresie wyzwolenia Europy Zachodniej i Południowej — Andrzej Rzepniewski	688
1. Udział w przygotowaniach do inwazji	688

2. Okręty polskie w operacji desantowej w Normandii	689
3. Działania na morzach północnoeuropejskich (wrzesień 1944 — maj 1945)	695
4. Udział w końcowej fazie Bitwy o Atlantyk (czerwiec 1944 — maj 1945)	697
5. W działaniach na Morzu Śródziemnym	698
6. Polska Marynarka Handlowa	699
Rozdział XXXI. Zgrupowania Piechoty Polskiej we Francji — Henryk	
Stańczyk	705
1. Utworzenie Zgrupowań Piechoty Polskiej	705
2. W składzie 1 armii francuskiej	710
Losy formacji polskich na Zachodzie po zakończeniu wojny — Jerzy Radomski	714
1. Rozmieszczenie polskich jednostek	714
2. Likwidacja uprawnień polskich władz wojskowych w Wielkiej Brytanii	720
3. Starania władz Polski Ludowej o powrót formacji zbrojnych z Zachodu	724
4. Częściowa repatriacja	730
5. Próby przeciwdziałania repatriacji Polskich Sił Zbrojnych do kraju podjęte przez rząd emigracyjny i naczelne władze wojskowe	736
6. Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia	740
Zakończenie	747
Bibliografia selektywna — Urszula Olech	758
Indeks nazwisk — Henryk Stańczyk	773
Indeks nazw geograficznych — Zbigniew Święcicki	787
Streszczenie w jęz. rosyjskim	813
Streszczenie w jęz. angielskim	815
Wykaz szkiców	817
Wykaz schematów	818